

Evaluering af projektet vedr. børns robusthed og vedholdenhed

8. januar 2019
Side 1 af 11

Indledning

Baggrund for projektet

Børne- og ungepolitikken i Aarhus har en vision for alle børn og unge i Aarhus.

" I Aarhus Kommune arbejder vi for, at alle børn og unge udvikler sig til:

- *Glade, sunde børn og unge med selvværd*
- *Personligt robuste, livsduelige og kreative børn, der bliver så dygtige, som de kan og er rustede til at møde fremtidens udfordringer*
- *Børn og unge, der oplever medborgerskab og bruger det*
- *Børn og unge, der deltager i og inkluderer hinanden i fællesskaber*
- *Børn og unge med globalt udsyn og lokal indsigt"*

Den seneste kvalitetsrapport i Børn og unge viser, at for mange børn i Aarhus går det godt - også set i forhold til Børne og Unge Politikkens visioner. Samtidig viser rapporten, at der er en gruppe af udsatte børn, som af mange forskellige årsager udfordres og har det svært i forhold til både trivsel, udvikling og læring, og at denne gruppe gennem årene ikke er blevet mindre på trods af mange bestræbelser og initiativer.

Det generelle billede af gruppen af udsatte børn er, at børn og unges sociale baggrund stadig har stor betydning for, hvordan de klarer sig ift. trivsel, udvikling og læring.

Hvis det skal lykkes at mindske gabet imellem, udsatte- og ikke udsatte børn, skal indsatserne gives både tidligt og rettidigt. Det er mindre indgribende for barn og familie at indgå i et samarbejde med fagpersoner, inden udfordringerne har vokset sig for store. Derudover viser forskning (Heckman 2008), at jo tidligere i alder der sættes ind, jo bedre bliver effekten, også på længere sigt.

Indsatserne i Børn og unges udviklingsprogram 'Tidlige og forebyggende indsatser' sigter mod at styrke det tidlige, forebyggende arbejde med en endnu mere målrettet understøttelse af børnenes udvikling af både kognitive og ikke-kognitive færdigheder - med særligt fokus på de 0-6årige børn. Dette er ud fra en anerkendelse af, at udviklingen af kognitive færdigheder som f.eks. sprog og motorik i høj grad er betinget af styrkelsen af de ikke-kognitive færdigheder som motivation, robusthed og sociale kompetencer. De kognitive færdigheder er ligeledes internt forbundne og gensidigt afhængige.

BØRN OG UNGE

Pædagogisk afdeling
Aarhus Kommune

Fællesfunktionen, Sektion 2
Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 51 57 51 37

Direkte e-mail:
lef@aarhus.dk

Sagsbehandler:
Lis Fenger

Det betyder, at de tidlige indsatser hænger sammen og gensidigt understøtter hinanden.

8. januar 2019
Side 2 af 11

Forskning i bl.a. USA (Heckman 2008) og England (Taggart 2015) viser, at det kan lade sig gøre at mindske betydningen af forældrenes baggrund for børnenes trivsel, læring og udvikling. Det vigtige er, allerede i en tidlig alder, at arbejde med at styrke børnenes udvikling af både kognitive og ikke-kognitive færdigheder som for eksempel vedholdenhed, selvregulering og koncentrationsevne.

Der peges i forskning på (Taggart 2015), at det bl.a. er kvaliteten i det pædagogiske arbejde og pædagogens relationelle kompetencer og nærvær, som er af afgørende betydning for barnets senere udvikling.

Det bliver på den baggrund vigtigt med kompetenceudvikling af både pædagoger, lærere og klubmedarbejdere.

Projektet *robusthed og vedholdenhed*

Projektet ***Robusthed og vedholdenhed*** er en del af Børn og Unges organisationsudviklingsprogram i tidlige og forebyggende indsatser. For at fremme at alle børn og unge bliver så dygtige, de kan, at betydningen af deres sociale baggrund mindskes, og at de trives, vil Børn og Unge iværksætte en forstærket indsats konkret i forhold til børnene og de unges robusthed og vedholdenhed.

Mental robusthed skaber generelt bedre trivsel, læring og udvikling hos børn og unge (Antonovsky), der derved i højere grad bliver i stand til at indgå i inkluderende og forpligtende fællesskaber, fastholde skolegang og fritidsaktiviteter, gennemføre en ungdomsuddannelse, samt senere hen opnå tilknytning til arbejdsmarkedet.

Robusthed handler om at blive god til at klare livets små og store udfordringer. Voksne rollemodeller er afgørende for om børn og unge kan udvikle robusthed. De voksne skal kunne etablere læringsrum og fællesskaber, hvor børn og unge får passende udfordringer i forhold til at træne bl.a. selvregulering og vedholdenhed, og hvor de lærer både selv og med andre i fællesskabet. Arbejdet med børn og unges mentale robusthed stiller krav til pædagogikken, læringsmiljøet og kulturen omkring børnene og de unge. Forældrene spiller en afgørende rolle for udviklingen af børnene og de unges mentale robusthed og vedholdenhed, så samarbejdet med forældrene er af stor betydning

8. januar 2019
Side 3 af 11

Indsatsen i projektet er generelt forebyggende og for alle børn og unge, dvs. den styrker de børn, der kan selv og understøtter de sårbare børn og de børn, der har brug for en ekstra indsats. Indsatsen rettes både mod det enkelte barn, børnegruppen, de voksne og de institutionelle rammer. Gennem indsatsen styrkes både de individuelle og sociale beskyttende faktorer omkring barnet og den unge.

Målgruppe

Hvis børn skal udvikle robusthed, skal de opleve robusthed i de fællesskaber de indgår i, og hos de voksne fagprofessionelle, som er en stor del af deres hverdag. Robusthed udvikles i og af et fællesskab, i relationen til andre mennesker.

Projektet vedr. børns robusthed og vedholdenhed er med det udgangspunkt bygget op som et kompetenceudviklingsforløb for pædagoger, lærere og klubmedarbejdere. Deltagerne kommer fra samme lokalområde, og kan både være en monofaglig eller tværfaglig kreds af medarbejdere.

Indholdet i kompetenceudviklingsforløbet består af følgende faglige temaer:

- Robusthed som relationelt begreb
- Regulering og selvregulering
- Mentalisering
- Opmærksomhed og fokus
- Mindfulness og krop
- Afrunding med feedback og feed forward

De faglige temaer er indbyrdes afhængige og medvirker i fællesskab til at styrke de voksne og børnenes mentale robusthed.

Læringsforløbene bygger metodisk på aktionslæringsprincipper og indeholder således både teoretisk viden, refleksion, læringsmål med prøvehandlinger i praksis, og sparring med feedback og feed forward. På den måde forsøges det at sikre transfer til og forbedring af egen og andres praksis.

Underviserne i projektet har været en tværfaglig gruppe, bestående af konsulenter fra Sundhed, PPR, og en leder fra FU, samt et antal gæstelærere fra praksis.

En vigtig pointe i overvejelserne om organisatorisk læring har været, at medarbejdere fra dagtilbud, klubber og skoler, har været en del af underviserteamet på specifikke emner, og planen er, at dette bredes yderligere ud.

8. januar 2019
Side 4 af 11

Tilslutning til projektet

Der har været stor tilslutning til læringsforløb i robusthed og vedholdenhed. Oprindeligt var der planlagt 2-4 forløb årligt, men der er i 2017 og 2018 gennemført 24 læringsforløb udover tre pilotprojekter i efteråret 2016.

Der er på nuværende tidspunkt planlagt 5 forløb i foråret 2019, og da projektet har modtaget et overskydende beløb på 500.000 kr. fra de andre projekter, vil der blive oprettet yderligere 5 forløb i efteråret 2019.

I alt har ca. 500 medarbejdere indtil videre gennemført læringsforløb i robusthed og vedholdenhed.

Der har været behov for at oprette læringsforløb for lokalområder både med deltagelse udelukkende af dagtilbud, og på tværs af 0-18 års området således med deltagelse af både dagtilbud, skole og klub.

Evaluering af effekt i Personalegrupperne

Den ønskede effekt hos deltagerne i læringsforløbene har været, at deltagerne bliver bedre til at:

- Håndtere udfordringer og forandringer
- Styrke den gode relation mellem børn og mellem barn/voksen
- Udvikle og understøtte trygge fællesskaber
- Vejlede og understøtte forældrene i udvikling af børns robusthed og vedholdenhed

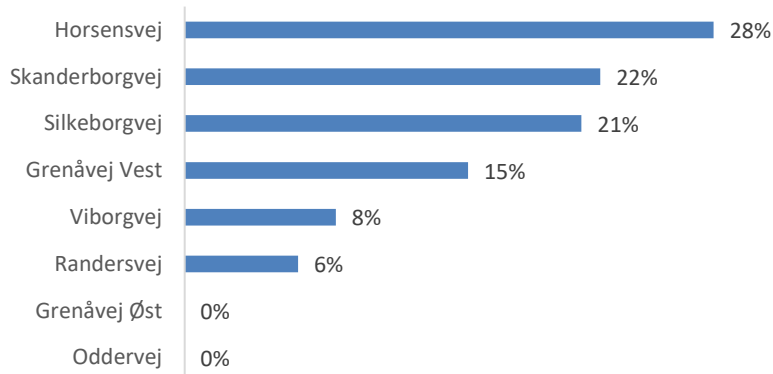
Den kvantitative del af evalueringen bygger på et spørgeskema besvaret af deltagerne efter afsluttet forløb. Spørgeskemabesvarelsene giver et overblik over deltagelsen samt et indblik i deltagernes oplevelse af projektet.

Ind til nu har lokaldistrikter i seks af de otte områder i kommunen deltaget i projektet, og både Randersvej, Horsensvej og Silkeborgvej har planlagt yderligere forløb i foråret 2019.

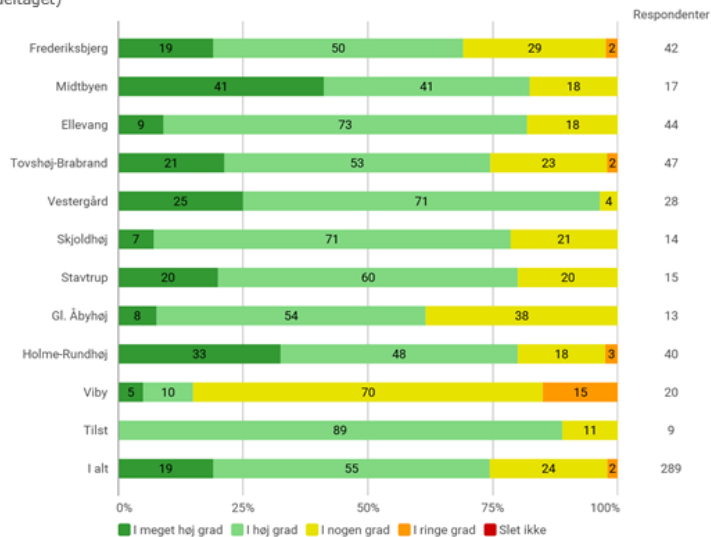
8. januar 2019
Side 5 af 11

Andel deltagere fra hvert område

Spørgeskemabesvarelsenerne viser, at deltagerne i overvejende grad oplever stor tilfredshed med *det overordnede udbytte af læringsforløbet*. Dette gør sig gældende for alle områder.

Hvor tilfreds er du overordnet med udbyttet af læringsforløbet? (Alle dagtilbud der har deltaget)

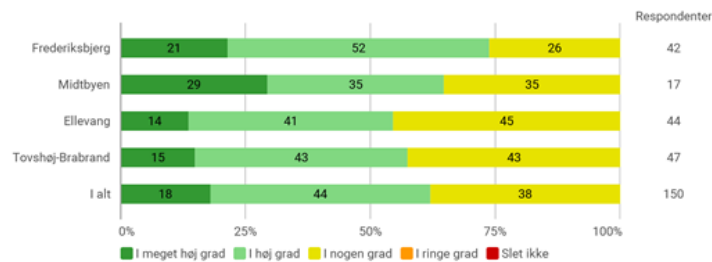

Evalueringen viser desuden, at over halvdelen af deltagerne i meget *høj grad* og *i høj grad* har fået *redskaber/værktøjer, de nemt kan anvende i deres daglige praksis*. Den anden halvdel svarer, at de *i nogen grad* har fået redskaber, de nemt kan anvende i praksis.

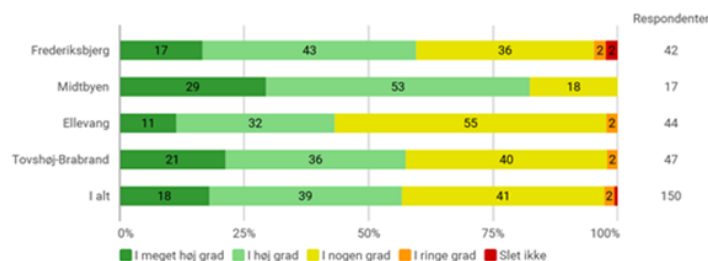
8. januar 2019
Side 6 af 11

Har læringsforløbet givet redskaber/værktøjer, som du nemt kan anvende i din daglige praksis?

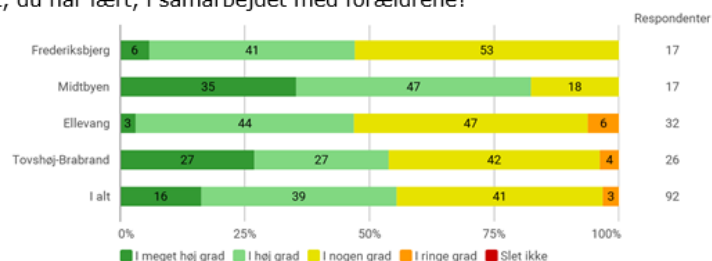
Derudover bliver tankegang og metoder fra læringsforløbet også anvendt i praksis.

Anvender du tankegang eller værktøjer fra et eller flere af de fem faglige temaer i din daglige praksis (Robusthed, regulering, mentalisering, opmærksomhed, mindfulness og kroppen)?

Det ses også af evalueringen, at deltagerne anvender tankegang og metode fra læringsforløbet i praksis, og at det kan anvendes i samarbejdet med forældrene

Kan du bruge det, du har lært, i samarbejdet med forældrene?

I alt har 473 deltagere modtaget elektronisk spørgeskema, og 289 svaret, hvilket indtil nu giver en svarprocent på 61%.

Det ses i spørgeskemabesvareelserne, at overgangen til aarhus.dk-mail påvirkede svarprocenten i negativ retning.

Den kvalitative del af evalueringen bygger på fokusgrupeinterviews: ét interview med deltagere i læringsforløbet og ét med pædagogiske ledere og dagtilbudsleder. Interviewene omhandlede effekter af læringsforløb, herunder relevans, tranfer, forældresamarbejde og fælles sprog.

8. januar 2019
Side 7 af 11

Interviewene indikerede, at medarbejderne generelt er meget tilfredse med forløbene – de sætter stor pris på læring, som kan anvendes i praksis (praksisnær kompetenceudvikling).

De interviewede oplever de faglige temaer i læringsforløbet som relevante – både i forhold til sig selv som pædagoger og i forhold til børnene. Den praksisnære kompetenceudvikling har givet dem en god forståelse for robusthedsbegrebet, det har skabt et fælles sprog ift. hvordan, den måde de udtrykker sig på, både indbyrdes og i forhold til børnene, sætter sit præg på praksis og skaber bevidsthed på de faglige temaer i projektet. Medarbejderne er glade for den bog om udvikling af børns robusthed, som er blevet skrevet undervejs, de oplever, at bogen kan fungere som en håndbog med konkrete øvelser, der kan anvendes i praksis.

Derudover har medarbejderne fået meget ud af deltagelse i sparringsgrupper, hvor de har haft mulighed for at dele tanker og erfaringer med kollegaer på tværs af institutioner. Desuden har det været værdifuldt at besøge hinanden i praksis, der hvor det har kunnet lade sig gøre.

De pædagogiske ledere mener ligeledes, at forløbene fungerer rigtig godt.

De italesætter, at flere forløb i samme dagtilbud skaber større effekt og større fælles fokus på små forandringer i praksis. Ligeledes er det vigtigt med tid til refleksion og øvelse i praksis mellem læringsdagene. Lederne påpeger ligesom medarbejderne, at læringsforløbene begynder at skabe fælles sprog og tilgang til børnene. Derudover mener de, at læringsforløbet vedr. robusthed og vedholdenhed bygger bro til Stærkere Læringsfællesskaber og Styrkede Læringsplaner.

Personalet har et par steder filmet, hvordan de arbejder med temaerne i læringsforløbene, disse film vil kunne ses, hvis der er et ønske om det.

I Stavtrup lokaldistrikt er der lavet en undersøgelse af læringsforløbenes påvirkning af samarbejde og fælles sprog på tværs af 0-18-års området.

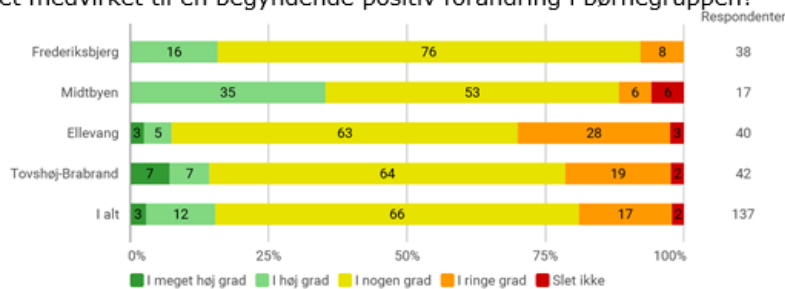
Resultaterne fra både baseline-måling og den opfølgende evaluering følger senere, når forløbene er afsluttede.

8. januar 2019
Side 8 af 11

Effekt i børnegruppen

Evalueringen viser, at pædagogerne kun i nogen grad ser en positiv effekt på børnegruppen. Effekten i børnegruppen kan ikke forventes at ses endnu. Dog er det positivt, at pædagogerne allerede på nuværende tidspunkt i nogen grad kan se en begyndende positiv forandring i børnegruppen, som vist på figuren nedenfor.

Har læringsforløbet medvirket til en begyndende positiv forandring i børnegruppen?

Arbejdet med tidlig indsats tager tid, og det er endnu for tidligt at evaluere effekt hos børnene. Mange pædagoger og klubmedarbejdere udtaler, at arbejdet med de øvelser, som er en del af projektet har god effekt i børne- og ungdomsgruppen, og Peter Fonagy, professor og forsker i mentaliseringsbaseret teori og metode, udtaler, at hvis pædagoger bliver dygtigere til netop mentalisering i relation til hinanden og børnene, vil det have effekt hos børnene på sigt, hvilket stemmer overens med Brenda Taggarts forskning om kvalitet i relationen til børnene.

Den ønskede effekt for børnene og de unge er, at de gennem indsatsen opnår en forbedret mental robusthed ved at træne sociale kompetencer og andre psykologiske færdigheder. Det forventes konkret at børnene og de unge:

- Får bedre indbyrdes relationer og bedre relationer mellem barn og voksne og dermed styrkede fællesskaber
- Bliver bedre til at håndtere de udfordringer de møder i dagligdagen
- Bliver mere vedholdende dvs. de fastholder mål og når dem
- Opnår øget selvregulering og selvkontrol

- Opnår øget koncentrationsevne

8. januar 2019
Side 9 af 11

Der kan trækkes data om effekt fra læringshjul i den kommende kvalitetsrapport.

Perspektiver ift. projektets fremtid

Både tilslutning og evaluering viser, at projektets faglige indhold og form appellerer til ansatte i dagtilbud, skoler og klubber.

Det ses også, at især dagtilbud har søgt imod dette projekt, og man kan have en tese om at selve begrebet ”tidlig indsats”, for mange er blevet fortolket som tidligt i alder.

Projektet vedr. børns robusthed og vedholdenhed er et projekt, som omhandler børns psykiske trivsel og udvikling, og de handlekompetencer der skal til for at få et godt liv med den almindelige modgang der vil opstå undervejs.

Undersøgelser viser, at den psykiske trivsel hos unge i Danmark er fallende, mange føler sig pressede og udvikler symptomer på mistrivsel (Psykiastrifonden og Region Danmark), og symptomerne kan både rette sig udad og indad.

Hvis der fortsat skal arbejdes med en tidlig og rettidig indsats, skal problemerne med mental mistrivsel ikke kun behandles, når de er opstået, men der skal fortsat tænkes i almene sundhedsfremmende og forebyggende tidlige indsatser, som projektet vedr. robusthed og vedholdenhed er et eksempel på.

Anbefalingen er, at læringsforløbene permanentliggøres, og at der fortsat udvikles videre på indhold og form.

Hvis det bliver op til lokalområder selv at tage initiativ til deltagelse, som det har været i projektperioden, skal der være en opmærksomhed på, at det ikke nødvendigvis bliver de områder, der har mest brug for forløb, som henvender sig.

8. januar 2019
Side 10 af 11

Organisatorisk læring

Indsatserne i Børn og unges udviklingsprogram 'Tidlige og forebyggende indsatser' er vedtaget politisk. Med det for øje er det vigtigt at inddrage dagtilbud, skoler og klubber helt fra begyndelsen i planlægning, udvikling og beslutninger i projektet, så der bliver skabt balance og ejerskab ift. projektet. Der havde ift. temaet robusthed i forvejen været et tæt samarbejde flere steder i byen, og decentrale medarbejderes deltagelse i arbejdsgruppen vedr. planlægning kunne ikke undværes, hvilket i dette tilfælde skabte et godt arbejdsmiljø ift. samskabelse.

De lokale ledelsers engagement og ansvar for implementering er et andet vigtigt læringspunkt. Det kalder på tæt kontakt i form af opfølgning med ledelsen og deltagelse af ledere på alle læringsforløbene.

Udvikling, tankegang og metode i læringsforløbene i robusthed og vedholdenhed bygger på grundlaget for og søjlerne i stærkere læringsfællesskaber.

Tid, rammer og struktur er vigtigt at overveje i et hvert læringsforløb, så indhold og refleksion kan frisættes, og så der skabes tryghed til at være nysgerrig, reflekterende og undersøgende.

Deltagerne på læringsforløbene arbejder med udvikling af egne ressourcer og kompetencer for på den måde at "smitte af" på børnenes udvikling af selvsamme.

Samarbejde og dialog med både ledelse og medarbejdere er afgørende for beslutningskompetence ift. de nye tiltag i hverdagen, som er første skridt til kulturforandring.

Feed forward i form af læringsmål og feedback i form af sparring skaber en betydningsfuld forandring på lang sigt.

Sparringsgrupperne med indbyrdes refleksion over læringsmål og prøvehandlinger bliver nævnt som noget meget værdifuldt af deltagerne.

Vi har som undervisere lært, at jo mere tydelighed der skabes om rammer for sparring, jo mere betydningsfuld bliver sparringen.

Inddragelse af medarbejdere som undervisere på forløbene giver bedre transfer til praksis, og deltagerne på forløbene giver udtryk for, at det er godt at se "én med fod i praksis" beskrive de øvelser og det samvær de skaber med børnegruppen. Derudover medvirker det til den decentrale kapacitetsopbygning.

8. januar 2019
Side 11 af 11